

УДК 343.9

Дмитро Володимирович ШВЕЦЬ,

кандидат педагогічних наук, доцент,

ректор Харківського національного університету внутрішніх справ

КОРУПЦІЯ – ГОЛОВНА ЗАГРОЗА УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВНОСТІ

Народ України, підтвердивши на початку 2014 року своє історичне право на європейську державність, вільну від кримінального диктату, зіштовхнувся з низкою загроз успішній реалізації українського ліберального проекту. Передусім це зовнішня агресія, що триває й донині та є потужним чинником дестабілізації національної безпеки. Однак не менш потужними є і внутрішні деструктивні фактори, що послаблюють потенціал української державності до самозбереження й поступального розвитку. Серед них чільне місце посідає корупція, яка протягом першого двадцятиріччя нашої незалежності інтенсивно розвивалась у структурах апарату держави, приватних корпораціях та набула, зрештою, ознак повноцінного соціального інституту.

Науковцям добре відомий термін «криміналізм», що використовується на позначення специфічного суспільного устрою, в якому кримінальні, в тому числі й корупційні, практики функціонально конкурують з легальними. Демонтаж такого устрою – справа копітка і тривала, витратна, але життєво необхідна. Вочевидь, нова будова української державності не мислима на тлі користолюбства, нігілізму та продажності. На часі створення нової парадигми державного будівництва, в основі якої знаходитиметься антикримінальний, у тому числі й антикорупційний, пріоритет. Останній, власне, був одним з визначальних у розгортанні масових акцій протесту 2013–2014 рр., внаслідок яких, як відомо, був змінений політичний режим. Перекоаний, в українському суспільстві сформований гострий запит на зниження корупційності державного апарату, який з часом не лише не втратив своєї актуальності, а й набув додаткових резонансних рис. Швидкий та адекватний відгук на цей запит – запорука суспільно-політичної, економічної, національної безпеки та стабілізації.

У цьому сенсі своє слово має сказати наука. Йдеться перш за все про переосмислення феномена сучасної корупції в її українському варіанті. А він є історично унікальним, сягає своїм корінням структурно-функціональних закономірностей переходу від партійно-бюрократичної системи соціального управління через квазідемократичний

режим до реально демократичної, ліберальної перспективи. Цей транзит відбувається на фоні докорінної трансформації культурно-психологічних детермінант суспільного розвитку. У зв'язку з цим важливо усвідомити, що ми маємо справу хоча й зі складним, але не екстраординарним, а тому діалектично нормальним феноменом, стан якого продиктований самим ходом історії. По суті, в Україні тільки-но відбувається становлення цивілізованих відносин і в політичному, і в економічному житті. Той шлях, на проходження якого країнам Західної Європи знадобилося більше 200 років (протягом XVII–XIX ст.), наша держава форсовано намагається подолати за кілька десятиліть, маючи за плечима тягар нерозвиненості інститутів власності, приватної господарської діяльності, соціальної відповідальності бізнесу тощо. Цілком зрозуміло, що цей поступ неминуче тягнутиме за собою низку спроб і помилок, серед яких досить чітко вимальовується тенденція до комерціалізації сфери публічних послуг, діяльності державного апарату в цілому.

І хоча такий стан справ є історично закономірним, не варто покладатися на те, що механізми самоорганізації суспільства здатні позбутися надмірності корупції з такою ж легкістю та ефективністю, з якою вона була породжена. Скоріше, навпаки: без активної, керованої стимуляції захисних, правовідновних механізмів соціальний організм радше схильний до стагнації, занепаду. Слід бути свідомим і того, що в Україні наразі цілком реалістичним є сценарій низхідної проєкції щодо згортання демократичного потенціалу, звалювання до популістських ілюзій, кримінального свавілля, державно-правового інфантилізму, зрештою, втрати реального суверенітету. Тому конче необхідними є принципово нові та водночас оперативні алгоритми втручання в ситуацію на основі антикризового стратегічного мислення. Сумніваюся, що зарубіжний досвід тут здатен відіграти ключову роль, адже, підкреслимо, український варіант злочинності, корупції є унікальним. Це вимагає таких же унікальних, нестандартних заходів впливу.

Тому серед першочергових обов'язків нашого покоління перед прийдешніми вбачаю закладення фундаменту декриміналізації державного апарату. Передусім – за рахунок зниження його корупційності. Сподіваємось, що напрацювання і пропозиції нашої конференції стануть у нагоді в цій справі.

Одержано 21.09.2019